

Koopkracht van huishoudens in Caribisch Nederland

Effecten van maatregelen om de koopkracht van huishoudens
in Caribisch Nederland te verbeteren

Definitief eindrapport

24-5-2023

Tom Smits, Sjoerd Boerdijk, Emma Schell, Koert van Buiren

Koopkracht van huishoudens in Caribisch Nederland

Effecten van maatregelen om de koopkracht van huishoudens in Caribisch Nederland te verbeteren

Auteurs: Tom Smits, Sjoerd Boerdijk, Emma Schell, Koert van Buiren

Amsterdam, Economisch Bureau Amsterdam, mei 2023

Herengracht 514, 1017 CC Amsterdam

In opdracht van:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Economisch Bureau Amsterdam staat voor een integrale aanpak: gedegen economische analyses, doelgerichte oplossingen en effectieve implementatie. Economisch Bureau Amsterdam helpt organisaties bij het nemen en implementeren van beslissingen. Met onderzoek, advies en interim-opdrachten.

Economisch Bureau Amsterdam streeft ernaar een verantwoordelijk bedrijf te zijn dat een maatschappelijke bijdrage levert. Dat doen we door sponsoring van maatschappelijke en sociale activiteiten, door CO2-compensatie en door het delen van kennis en informatie. Zie onze data-tool [Caribbean Analytics and Statistics](#).

Samenvatting

Het kabinet heeft in 2023 verschillende koopkrachtsmaatregelen getroffen in Caribisch Nederland

In het kader van armoedebestrijding heeft het kabinet Rutte IV in 2023 verschillende maatregelen ingevoerd op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Tot op heden was niet duidelijk wat de effecten zijn van deze maatregelen op de koopkracht van huishoudens. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft Economisch Bureau Amsterdam (EBA) gevraagd een verkennend onderzoek uit te voeren dat erop is gericht om op basis van beschikbare gegevens en aannames, eerste inzichten te verstrekken in het effect van de door het kabinet genomen maatregelen op de koopkracht van huishoudens. Daarnaast is onderzocht wat er voor nodig is om de koopkracht van huishoudens in Caribisch Nederland op dezelfde wijze in beeld te brengen als in Europees Nederland.

Tabel 1 geeft de koopkrachtsmaatregelen weer die met ingang van 2023 zijn getroffen en in het onderzoek zijn betrokken. Dit gaat deels om maatregelen die het (besteedbaar) inkomen van huishoudens verhogen en deels om maatregelen die de uitgaven verlagen.

Tabel 1 Het kabinet heeft in 2023 verschillende koopkrachtsmaatregelen genomen in Caribisch Nederland.

Maatregel	Effecten 1-1-2023 (t.o.v. 1-1-2022)
 Verhoging wettelijk minimumloon (WML)	Verhoging WML met 18,2% op Bonaire, 14,3% op Sint Eustatius en 15,0% op Saba.
 Verhoging AOV-uitkering	Verhoging AOV-uitkering met 39% op Bonaire, 16% op Sint Eustatius en 21% op Saba.
 Verhoging belastingvrije som	Verhoging belastingvrije som van USD 12.198 naar USD 17.352.
 Verhoging kinderbijslag	Verhoging kinderbijslag met circa USD 40 per maand.
 Verlaging ouderbijdrage kinderopvang	Verlaging van de ouderbijdrage voor kinderopvang met USD 10-25 per kind per maand.
 Verhoging van de onderstand	Verhoging van de onderstand voor zelfstandig wonende huishoudens met 52% tot 66%.
 Tijdelijke subsidie variabel elektriciteitsstarief	Dekking 50% van variabele elektriciteitsstarief (energieplafond).
 Verlaging woonlasten door middel van de bijdrage particuliere verhuur (alleen Bonaire)	Verlaging van de woonlasten voor particuliere huurders door middel van een pilot. Deze maatregel was ook in 2022 al van kracht.

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023)

Inkomenseffecten zijn inzichtelijk gemaakt voor 24 representatieve voorbeeldhuishoudens

In Europees Nederland berekent het Centraal Planbureau (CPB) de koopkracht aan de hand van gegevens van circa 100.000 huishoudens, waarmee een daadwerkelijke, gemiddelde koopkrachtsontwikkeling voor (subgroepen van) huishoudens kan worden berekend. Voor Caribisch Nederland zijn deze gegevens niet (volledig) beschikbaar. Een alternatief is de methode die het Nibud hanteert, waarbij de koopkracht inzichtelijk wordt gemaakt voor een aantal fictieve voorbeeldhuishoudens die een weerspiegeling zijn van veelvoorkomende huishoudsituaties. Hier liggen minder gegevens aan ten grondslag, wat deze methode geschikter maakt om eerste inzichten te geven in de effecten van koopkrachtsmaatregelen in Caribisch Nederland. In totaal zijn 24 voorbeeldhuishoudens vastgesteld, onderscheiden naar inkomensniveau, inkomensbron (werkend, AOV, onderstand) en huishoudsamenstelling (alleenstaand, paar, met/zonder kinderen).

Ramingen voor de loon- en prijsontwikkelingen zijn niet beschikbaar voor Caribisch Nederland. Het is hierdoor niet mogelijk om de koopkrachtsontwikkeling van huishoudens tussen 2022 en 2023 in beeld te brengen. Wel is het mogelijk om naar de zuivere effecten van de maatregelen in Tabel 1 te kijken, door de koopkracht van huishoudens in 2023 mét maatregelen te vergelijken met de koopkracht van de huishoudens in 2023 wanneer de maatregelen niet zouden zijn doorgevoerd. Dit worden inkomenseffecten genoemd. De verhoging van het WML, de AOV, de kinderbijslag en de onderstand bestaat deels uit een beleidsmatige verhoging en deels uit

Samenvatting

inflatiecorrectie. In de analyse wordt alleen het beleidsmatige deel van de verhoging beschouwd als een beleidsmaatregel. De inflatiecorrectie is niet meegenomen in de koopkrachtsberekeningen.

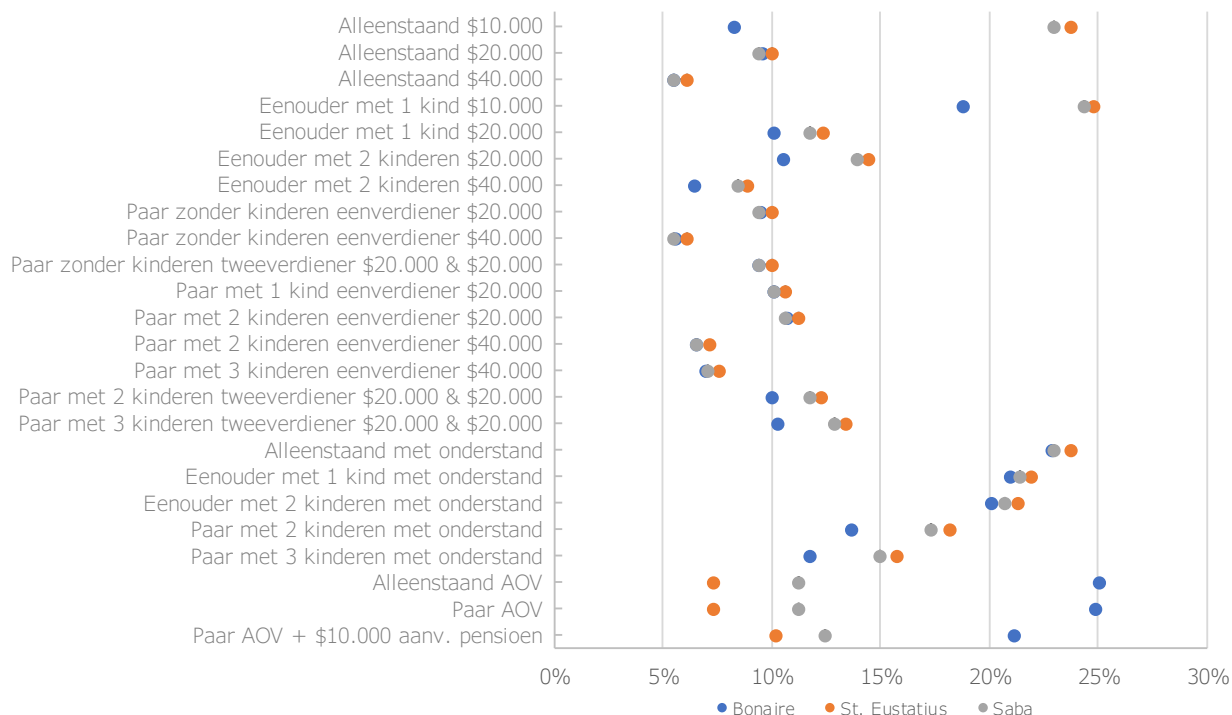
De gecombineerde inkomenseffecten bedragen 5 tot 25 procent, afhankelijk van huishoudtype en eiland

Figuur 1 toont de resultaten van de koopkrachtsberekening. De gecombineerde inkomenseffecten van alle maatregelen samen bedragen, afhankelijk van het huishoudtype, tussen de 5 en 25 procent. Dit betekent dat de koopkracht van de voorbeeldhuishoudens 5 tot 25 procent hoger is in vergelijking met een situatie waarin de koopkrachtsmaatregelen niet waren doorgevoerd. Benadrukt wordt dat de te verwachten prijs- en loonontwikkelingen in 2023 niet zijn meegenomen in deze berekening.

Voor huishoudens met een jaarinkomen van \$10.000, een AOV-uitkering (met name Bonaire) of een onderstandsuitkering zijn de inkomenseffecten in relatieve zin het grootst. Daarnaast geldt bij alle type huishoudsamenstellingen dat het inkomenseffect groter is voor huishoudens met een inkomen van \$20.000 dan voor huishoudens met een inkomen van \$40.000. Ook zijn de effecten voor tweeverdieners groter dan voor eenverdieners.

Verschillen tussen de eilanden zijn voor de meeste type huishoudens minimaal. Uitzondering hierop zijn de twee voorbeeldhuishoudens met een inkomen van \$10.000. Het inkomen van deze huishoudens wordt verhoogd tot onderstandsniveau, dat op Saba en Sint Eustatius hoger ligt dan op Bonaire. De verschillen voor de huishoudens met AOV zijn te verklaren door de sterkere toename van de AOV op Bonaire dan op Saba en Sint Eustatius.

Figuur 1 De gecombineerde inkomenseffecten van maatregelen bedraagt, afhankelijk van huishoudtype en eiland, 5 tot 25 procent.

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023)

De verhogingen van de AOV, onderstand en belastingvrije som leiden tot de grootste inkomenseffecten

Naast de gecombineerde inkomenseffecten zijn ook de afzonderlijke inkomenseffecten van iedere maatregel in kaart gebracht. De resultaten hiervan staan in hoofdstuk 4. In algemene zin zorgen de maatregelen die effect hebben op het inkomen van huishoudens voor substantieel grotere inkomenseffecten dan de maatregelen die van invloed zijn op de uitgaven. De verhoging van de AOV, de verhoging van de onderstand en de verhoging van de belastingvrije som zijn de drie maatregelen die hebben geleid tot de grootste inkomenseffecten bij huishoudens.

Voor een toekomstig koopkrachtsmodel zijn aanvullende gegevens nodig

Om in de toekomst koopkrachtsberekeningen uit te voeren zoals het CPB dat doet in Europees Nederland, zijn aanvullende gegevens nodig. Allereerst vergt dit ramingen voor de prijs- en loonontwikkelingen om naast de inkomenseffecten van maatregelen, ook de koopkrachtsontwikkeling van huishoudens in beeld te brengen.

Samenvatting

Daarnaast zijn (micro)gegevens nodig van een representatieve set huishoudens over onder andere leeftijd, inkomen, arbeidsdeelname, vermogen, woningwaarde, huurlasten, zorgkosten, kinderbijslag, uren kinderopvang en studiefinanciering.

Bij het CBS is een microdatabestand beschikbaar met gegevens van een groot aantal huishoudens over leeftijd, inkomen en huishoudsamenstelling. Bepaalde gegevens die nodig zijn voor het toekomstig koopkrachtmodel zijn hiermee beschikbaar. Onderzocht zou kunnen worden of andere essentiële gegevens, zoals het uitgavenpatroon van huishoudens, aan dit bestand kunnen worden toegevoegd.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave	6
1. Inleiding	7
2. Overzicht koopkrachtsmaatregelen in Caribisch Nederland	9
3. Koopkrachtmethodes in Europees Nederland.....	14
4. Analyse van de koopkracht in Caribisch Nederland	18
5. Benodigdheden voor een toekomstig koopkrachtmodel	26

1. Inleiding

Dit is een verkennend onderzoek naar de effecten van maatregelen die het kabinet heeft genomen om de koopkracht te bevorderen. Onderdeel van het onderzoek is het inzichtelijk maken van welke gegevens momenteel beschikbaar zijn om de koopkrachtsontwikkeling van huishoudens in Caribisch Nederland inzichtelijk te maken, welke gegevens ontbreken, en welke inspanningen verricht zouden moeten worden om de koopkracht in de toekomst op dezelfde wijze inzichtelijk te maken als het CPB dat in Europees Nederland doet.

Aanleiding

Het kabinet heeft de afgelopen jaren verschillende maatregelen genomen om de koopkracht van huishoudens in Caribisch Nederland te verbeteren. Deze maatregelen zijn van groot maatschappelijk belang en hebben veel aandacht vanwege de armoedeproblematiek in Caribisch Nederland en de behoefte deze te bestrijden. Hoewel in algemene zin duidelijk is dat verschillende maatregelen doeltreffend kunnen zijn, is niet duidelijk wat het effect op de koopkracht precies is. Hierbij speelt dat de daarvoor benodigde gegevens niet altijd, althans niet op een bruikbare, toegankelijke wijze, beschikbaar zijn. Het ex ante en ex post inzichtelijk maken van het effect van beleid op de koopkracht van huishoudens is (nog) geen onderdeel van de beleidsvorming en -evaluatie met betrekking tot Caribisch Nederland.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), het directoraat-generaal Koninkrijksrelaties, wenst inzichten te verkrijgen in het effect van maatregelen die het kabinet Rutte IV heeft genomen om de inkomenspositie van huishoudens in Caribisch Nederland te verbeteren. Tevens wil het ministerie van BZK inzichtelijk maken welke gegevens momenteel beschikbaar zijn om koopkrachtsberekeningen uit te voeren, welke gegevens ontbreken, en welke inspanningen verricht zouden moeten worden om koopkrachtsberekeningen in de toekomst goed en gestructureerd uit te voeren.

Het ministerie van BZK heeft Economisch Bureau Amsterdam (EBA) gevraagd een verkennend onderzoek uit te voeren dat erop is gericht om op basis van beschikbare gegevens en aannames, eerste inzichten te verstrekken in het effect van maatregelen op de inkomenspositie van huishoudens in Caribisch Nederland (inkomenseffecten). Het betreft een onderzoek van beperkte omvang en met een korte doorlooptijd. Het maken van accurate, robuuste koopkrachtsberekeningen is geen sinecure. Dit vereist actuele gegevens op microniveau (huishoudens, personen, inkomens, inkomstenbronnen, etc.), betrouwbare gedetailleerde informatie over beleid en over gedrag van personen, en de toepassing van geavanceerde economische modellen en inzichten uit de wetenschap. Dit onderzoek geldt als een eerste stap in deze richting.

Onderzoeksvragen en indeling van het rapport

Het gevraagde inzicht in de koopkracht heeft betrekking op verschillende maatregelen die het kabinet Rutte IV heeft genomen gericht op de verbetering van de koopkracht en de bestrijding van armoede in Caribisch Nederland. Op basis van beschikbare gegevens, en waar nodig met het doen van aannames, zijn in dit rapport de effecten van maatregelen inzichtelijk gemaakt voor verschillende categorieën inwoners/huishoudens. De in het onderzoek betrokken maatregelen zijn:

1. De verhogingen van het wettelijk minimumloon;
2. De verhogingen van de onderstand;
3. De verhogingen van de AOV;
4. De verhogingen van de kinderbijslag;
5. De verlaging van de ouderbijdrage voor kinderopvang;
6. De verlaging van de elektriciteitsstarieven;
7. De verhoging van de belastingvrije som;
8. De verlaging van de woonlasten middels de verhuursubsidie aan particuliere verhuurders.

Daarnaast is verkend in hoeverre beschikbare data bij verschillende organisaties het mogelijk maken om koopkrachtsberekeningen op een zelfde wijze uit te voeren als hoe het CPB dit doet voor Europees Nederland.

De te beantwoorden onderzoeksvragen zijn:

1. *Wat zijn voor enkele verschillende typen huishoudens de individuele en gecombineerde effecten van maatregelen die het kabinet heeft genomen om de koopkracht van huishoudens in Caribisch Nederland te verbeteren?*
2. *Welke gegevens zijn beschikbaar om de koopkrachtsontwikkeling te kunnen bepalen, welke aannames moeten worden gedaan, en welke gegevens zouden in de toekomst beschikbaar moeten komen om deze ontwikkeling goed te kunnen bepalen?*
3. *Wat is er voor nodig om de koopkrachtsontwikkeling van huishoudens op dezelfde wijze te bepalen als hoe het CPB de koopkrachtsontwikkeling in Europees Nederland bepaalt?*

De indeling van het rapport is als volgt. Hoofdstuk 2 bevat een overzicht van de maatregelen die het kabinet heeft genomen om de koopkracht van huishoudens in Caribisch Nederland te bevorderen. In hoofdstuk 3 staan de methodes beschreven die in Europees Nederland worden gehanteerd om de koopkracht van huishoudens te berekenen. Hoofdstuk 4 beschrijft de berekeningsmethodiek die in dit onderzoek is gehanteerd, en presenteert de resultaten van de koopkrachtsberekeningen. Tot slot wordt in hoofdstuk 5 beschreven wat de benodigdheden zijn voor een toekomstig koopkrachtsmodel.

2. Overzicht koopkrachtsmaatregelen in Caribisch Nederland

Met ingang van 2023 nam het kabinet Rutte IV meerdere maatregelen om de koopkracht in Caribisch Nederland te verbeteren. Dit betreft verhogingen van het wettelijk minimumloon, de AOV, de onderstand, de belasting-vrije som en de kindertoeslag. Daarnaast is de ouderbijdrage voor kinderopvang verlaagd en zijn extra investeringen gedaan vanuit het Rijk in elektriciteits- en watervoorziening.

Het wettelijk minimum maandloon is met ingang van 2023 met 180 tot 190 dollar gestegen

Met ingang van 1 januari 2023 zijn de minimumlonen op Bonaire verhoogd met 18,2 procent (12,2 procent inflatiecorrectie en 6,0 procent beleidsmatige verhoging), op Sint Eustatius met 14,3 procent (9,0 procent inflatiecorrectie en 5,3 procent beleidsmatige verhoging) en op Saba met 15,0 procent (9,7 procent inflatiecorrectie en 5,3 procent beleidsmatige verhoging)^{1,2}. * Als gevolg daarvan zullen werknemers die minimumloon verdienen en voltijd werken, een toename van 180 tot 190 dollar zien in hun maandelijks brutoloon (zie tabel 2.1). Het aantal personen dat wettelijk minimumloon verdient en er financieel op vooruit gaat is onduidelijk. Op Bonaire, Sint Eustatius en Saba waren er in 2020 respectievelijk 2.420, 200 en 130 werkenden met een bruto inkomen dat gelijk is of lager is dan het wettelijk minimum maandloon.³ Dit is echter inclusief deeltijdwerkers met een uurloon dat hoger is dan het wettelijk minimum uurloon.

Tabel 2.1 Het wettelijk minimumloon is met 180 tot 190 dollar per maand gestegen

Wettelijk minimum bruto maandloon in \$	2022	2023	Vershil
Bonaire	1.046	1.236	190
Sint Eustatius	1.265	1.446	181
Saba	1.247	1.434	187

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023) o.b.v. Wet minimumlonen BES

De AOV uitkering is met ingang van 2023 met 23 tot 39 procent gestegen

De algemene ouderdomsverzekering (AOV) is een basispensioen voor mensen die 65 jaar of ouder zijn. 65-plussers die in Caribisch Nederland wonen en/of werken (of hebben gewoond en/of gewerkt) hebben recht op een AOV-uitkering⁴. Per 31 december 2022 hebben 4.786 personen in Caribisch Nederland recht op een AOV-uitkeringen. Hiervan woont 30 procent (ruim 1.400) buiten Caribisch Nederland. Op Bonaire zijn er 2.717 AOV-gerechtigden, op Sint Eustatius 390 en op Saba 256.⁵

Ten opzichte van 2022 is in 2023 de AOV-uitkering op Bonaire gestegen met 39,2 procent (12,2 procent inflatiecorrectie en 27,0 procent beleidsmatige verhoging), op Sint Eustatius met 15,8 procent (9,0 procent inflatiecorrectie en 6,8 procent beleidsmatige verhoging) en op Saba met 21 procent (9,7 procent inflatiecorrectie en 11,3 procent beleidsmatige verhoging). Als gevolg van deze stijging ligt de AOV nu op het niveau van het ijkpunt sociaal minimum voor 2023.[†] De oorspronkelijke planning was om de verhoging van de AOV-uitkering pas in 2025 door te voeren⁶. Als gevolg van de verhoging ontvangt een alleenstaande AOV-gerechtigde met volledige AOV-opbouw ongeveer 150 tot 300 dollar extra per maand. AOV-gerechtigden die gehuwd zijn met iemand die jonger is dan 65 jaar hebben recht op een toeslag (zie tabel 2.2)⁷. Ook deze toeslag is in 2023 verhoogd.

* Deze verhoging is inclusief 12,2 procent, 9,0 procent en 9,7 procent inflatiecorrectie voor respectievelijk Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

† Voor 2023 is het indicatieve ijkpunt sociaal minimum voor alleenstaanden gelijk aan 1.030 dollar op Bonaire, 1.101 dollar op Sint Eustatius en 1.171 dollar op Saba. Het overeenkomstige indicatieve bedrag voor paren is respectievelijk 1.487, 1.536 en 1.685 dollar.²⁰

Overzicht koopkrachtsmaatregelen in Caribisch Nederland

Tabel 2.2 De AOV is met ongeveer 150 tot 300 dollar gestegen

AOV in \$	2022	2023	Vershil
Bonaire			
Algemeen	752	1.047	295
Toeslag: getrouwd met iemand jonger dan 65 jaar	515	578	63
Inkomensgrens partnertoeslag	16.476	18.486	2.010
Sint Eustatius			
Algemeen (inclusief tegemoetkoming Bovenwinden)	962	1.113	151
Toeslag: getrouwd met iemand jonger dan 65 jaar	623	679	56
Inkomensgrens partnertoeslag	19.920	21.713	1.793
Saba			
Algemeen (inclusief tegemoetkoming Bovenwinden)	971	1.175	204
Toeslag: getrouwd met iemand jonger dan 65 jaar	614	674	60
Inkomensgrens partnertoeslag	19.645	21.551	1.906

Bron: Economisch Bureau Amsterdam 2023 o.b.v. Wet algemene ouderdomsverzekering BES

De belastingvrije som is verhoogd van 12.198 dollar tot 17.352 dollar

In 2023 is de belastingvrije som, het bedrag aan belastbaar inkomen waarover geen belasting wordt geheven, in Caribisch Nederland met ruim 40 procent verhoogd van 12.198 dollar in 2022 tot 17.352 dollar in 2023. Dit betekent dat er pas vanaf inkomsten boven 17.352 dollar belasting betaald wordt, tegen een tarief van 30,4 procent. Voor inkomens vanaf 300.810 dollar geldt een (top)tarief van 35,4 procent⁸.

Tabel 2.3 De belastingvrije som stijgt naar 17.352 dollar

Belastingvrije som in \$	2022	2023	Vershil
Bonaire	12.198	17.352	5.154
Sint Eustatius	12.198	17.352	5.154
Saba	12.198	17.352	5.154

Bron: Economisch Bureau Amsterdam 2023 o.b.v. Wet inkomstenbelasting BES

De kinderbijslag is verhoogd naar ongeveer 130 dollar per maand

In januari 2022 lag de kinderbijslag op alle drie de eilanden op 89 dollar.⁹ In 2023 is de maandelijkse kinderbijslag per kind tot 18 jaar verhoogd naar respectievelijk 131 dollar op Bonaire (in juli 2022 10 dollar beleidsmatige verhoging, in januari 2023 12,2 procent inflatiecorrectie en 20 dollar beleidsmatige verhoging), 128 dollar op Sint Eustatius (in juli 2022 10 dollar beleidsmatige verhoging, in januari 2023 9,0% inflatiecorrectie en 20 dollar beleidsmatige verhoging) en 129 dollar op Saba (in juli 2022 10 dollar beleidsmatige verhoging, in januari 2023 9,7% inflatiecorrectie en 20 dollar beleidsmatige verhoging).¹⁰ Ervanuit gaande dat alle huishoudens die in aanmerking komen voor kinderbijslag hier gebruik van maken, wordt met deze maatregel respectievelijk 1.550 huishoudens op Bonaire, 250 op Sint-Eustatius en 150 op Saba geholpen.¹¹

Tabel 2.4 De maandelijkse kinderbijslag stijgt met rond 40 dollar

Kinderbijslag per maand in \$	2022	2023	Vershil
Bonaire	89	131	42
Sint Eustatius	89	128	39
Saba	89	129	40

Bron: Economisch Bureau Amsterdam, 2023 o.b.v. Rijksdienst Caribisch Nederland

Overzicht koopkrachtsmaatregelen in Caribisch Nederland

De ouderbijdrage voor kinderopvang is verlaagd met 10 tot 25 dollar per kind per maand

Op alle drie de eilanden is de ouderbijdrage voor een volledige dagopvang met 25 dollar per kind per maand verlaagd. Voor de buitenschoolse opvang is op Bonaire het maximum en minimumtarief met respectievelijk 25 dollar en 10 dollar verlaagd. Op Sint Eustatius en Saba bedraagt de verlaging van de ouderbijdrage voor buitenschoolse opvang 10 dollar (zie tabel 2.5).¹²

Tabel 2.5 Ouders besparen tussen 10 en 25 dollar per kind per maand op de kosten van kinderopvang

Maandelijks ouderbijdrage kinderopvang in \$	2022	2023	Verschil
Bonaire			
<i>Dagopvang</i>			
Minimaal	100	75	25
Maximaal	125	100	25
<i>Buitenschoolse opvang</i>			
Minimaal	50	40	10
Maximaal	125	100	25
Sint Eustatius			
<i>Dagopvang</i>	100	75	25
<i>Buitenschoolse opvang</i>	50	40	10
Saba			
<i>Dagopvang</i>	100	75	25
<i>Buitenschoolse opvang</i>	50	40	10

Bron: Economisch Bureau Amsterdam, 2023 o.b.v. Tijdelijke subsidieregeling financiering kinderopvang Caribisch Nederland

Met ingang van 2023 is de onderstand voor zelfstandig wonende huishoudens met 52 tot 66 procent gestegen

Onderstand is financiële steun vanuit het Rijk voor inwoners van Caribisch Nederland die onvoldoende inkomen hebben om zichzelf te kunnen onderhouden. De onderstand is te vergelijken met de bijstand in Europees Nederland. Om in aanmerking te komen voor onderstand moet de persoon ten minste 18 jaar oud zijn en 5 jaar aaneengesloten legaal en permanent in Caribisch Nederland wonen¹³. Op 1 juli 2022 en 1 januari 2023 is de onderstand verhoogd. De verhoging per 1 januari 2023 is inclusief inflatiecorrectie en afhankelijk van de huishoudsituatie^{*14}. Naast het basisbedrag in de onderstand, kunnen huishoudens afhankelijk van de huishoudsituaties in aanmerking komen voor extra toeslagen, zoals de toeslag voor zelfstandig wonen, toeslag voor gezamenlijke huishouding, kindertoeslag, toeslag bij volledige en duurzame arbeidsongeschiktheid, en toeslag bij AOV-gerechtigde leeftijd. Tabel 2.6 toont de bedragen voor alleenstaanden en paren zonder kinderen die zelfstandig wonen.¹⁵ Op 31 december 2022 bedroeg het aantal personen met onderstand op Bonaire, Sint Eustatius en Saba respectievelijk 630, 130 en 64 personen.¹⁶

Tabel 2.6 De onderstand stijgt op alle drie eilanden

Onderstand per twee weken in \$	2022	2023	Verschil
Bonaire			
Alleenstaande	266	413	147
Paar	355	571	216
Sint Eustatius			
Alleenstaande	321	487	166
Paar	404	668	264
Saba			
Alleenstaande	317	483	166
Paar	399	662	263

Bron: Economisch Bureau Amsterdam, 2023 o.b.v. Besluit onderstand BES

* De inflatiecorrectie per 1 januari 2023 is gelijk aan 12,2 procent voor Bonaire, 9,0 procent voor Sint Eustatius en 9,7 procent voor Saba.

In het vierde kwartaal van 2022 is een energieplafond ingevoerd ter compensatie van de gestegen energieprijzen

In verband met de toegenomen energieprijzen besloot het kabinet om voor het jaar 2023 twee tijdelijke compensatiemaatregelen te treffen in Caribisch Nederland. De eerste maatregel betreft het terugbrengen van de vaste netbeheerkosten naar een nultarief. Dit scheelt ongeveer 390 dollar per jaar voor een huishouden.¹⁷ Hierbij dient te worden opgemerkt dat het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) al sinds 2014 subsidies verstrekt om de netbeheerkosten te dekken tot het niveau waarop het resterende bedrag voor de eindgebruiker op het niveau van Europees Nederland ligt.

De tweede maatregel betreft de dekking van 50 procent van het variabele elektriciteitstarief voor eindgebruikers, voor zover dit tarief boven USD 0,38 per kWh uitkomt. Deze dekking is bedoeld ter compensatie van de gestegen elektriciteitsprijzen op de eilanden ten opzichte van 2022.^{18*}

Op Bonaire worden de woonlasten van sociale minima verlaagd door middel van een Bijdrage Particuliere Verhuur

In 2022 zijn het openbaar lichaam Bonaire en de directie Wonen BZK gestart met een pilot voor een verhuurderssubsidie in de particuliere sector op Bonaire, ook wel de Bijdrage Particuliere Verhuur (BPV) genoemd. De subsidie wordt verstrekt aan verhuurders die verhuren aan sociale minima. Om te bepalen hoeveel subsidie er wordt verstrekt, wordt in de pilot een huur-inkomenstabel gehanteerd die door het Nibud voor Bonaire is ontwikkeld. De verhuurder ontvangt de verhuurderssubsidie en verlaagt met dat bedrag de huur die aan de huurder in rekening wordt gebracht. De huurder betaalt zelf, afhankelijk van zijn of haar bruto inkomen, de met de verhuurderssubsidie verlaagde huur. Naarmate het bruto inkomen stijgt, neemt de huur toe. De huur-inkomenstabel is weergegeven in figuur 2.7. Uit een tussentijdse evaluatie is gebleken dat deze verhuurderssubsidie heeft geleid tot een verlaging van de huurkosten met ongeveer 300 dollar¹⁹.

Tabel 2.7 De huur-inkomenstabel conform de Bijdrage Particuliere Verhuur op Bonaire

Bruto inkomen (WML)	Bruto inkomen (\$)	% eigen bijdrage	Eigen bijdrage (\$)
= < 1x WML	0 - 1.048	10%	0 - 105
> 1x WML - 1,5x WML	1.049 - 1.572	14%	147 - 220
> 1,5WML - 2x WML	1.573 - 2.096	17%	267 - 356
> 2x WML - 2,5x WML	2.097 - 2.621	20%	419 - 524
> 2,5x WML - 3x WML	2.622 - 3.144	24%	629 - 755

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2022) o.b.v. openbaar lichaam Bonaire en Nibud.

Niet alle door het kabinet genomen maatregelen zijn meegenomen in dit onderzoek

Bovengenoemde maatregelen beslaan een groot deel van, maar niet de gehele set van kabinetsbeleidsmaatregelen die zijn genomen. Zo zijn de effecten van de verhoging van de uitkering uit de AWW (Algemene weduwen- en wezenwet), de tariefsubsidie op het vaste gebruikstarief voor elektriciteit, de (tijdelijke) energietoelage en de (tijdelijke) accijnsverlaging niet meegenomen in het onderzoek.

* Twee incidentele regelingen die in 2022 al van kracht waren, zijn niet meegenomen in de berekening van de koopkracht voor 2023. Dit betreft de eenmalige energietoelage van 850 dollar voor sociale minima, en de verlaging van de drinkwatertarieven. De Bijdrage Particuliere Verhuur is ook een maatregel die in 2022 al van kracht was, maar omdat deze regeling een significante impact heeft op de koopkracht van huishoudens is besloten om deze wel op te nemen in het onderzoek.

Geraadpleegde bronnen

- ¹ Wet minimumlonen BES (Geldend van 01-01-2022 t/m 31-12-2022). Geraadpleegd op 28-02-2023 via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028170/2022-01-01/0>
- ² Wet minimumlonen BES (Geldend van 01-01-2023 t/m heden). Geraadpleegd op 28-02-2023 via [wetten.nl - Regeling - Wet minimumlonen BES - BWBR0028170](https://wetten.nl/Regeling-Wet%20minimumlonen%20BES-BWBR0028170) (overheid.nl)
- ³ Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, 7 december). Caribisch Nederland: banen en lonen, geslacht, leeftijd. *StatLine*. Geraadpleegd op 28-02-2023 van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82518NED/table?ts=1677591850606>
- ⁴ Pensioenfonds Caribisch Nederland. (2023). Pensioen van de overheid. *PCN*. Geraadpleegd op 28-02-2023 via <https://pensioenfonds-cn.com/pensioen-van-de-overheid/>
- ⁵ Rijksdienst Caribisch Nederland (2023). Kerninformatie uitkeringen en minimumloon Caribisch Nederland per 1 januari 2023. Geraadpleegd op 09-03-2023 via <https://www.rijksdienstcn.com/binaries/rijksdienstcn-nederlands/documenten/brochures/sociale-zaken/algemeen/kerninformatie-uitkeringen-en-minimumloon/index/SZW+Kerninformatie+uitkeringen+en+minimumloon+2023-01-20+NL.pdf>
- ⁶ Wet algemene ouderdomsverzekering BES. (Geldend van 01-01-2023 t/m heden). Geraadpleegd op 07-03-2023 via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028459/2023-01-01>
- ⁷ Wet algemene ouderdomsverzekering BES. (Geldend van 01-05-2022 t/m 31-12-2022). Geraadpleegd op 07-03-2023 via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028459/2022-05-01/0>
- ⁸ Wet inkomstenbelasting BES (geldend van 01-01-2023 t/m heden). Geraadpleegd op 07-03-2023 via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0029281/2023-01-01>
- ⁹ Rijksdienst Caribisch Nederland. (09-12-2021). Minimumloon en uitkering in Caribisch Nederland stijgen per 1 januari 2022. *Rijksdienst CN*. Geraadpleegd op 28-02-2023 via <https://www.rijksdienstcn.com/actueel/nieuws/2021/december/9/minimumloon-en-uitkeringen-in-caribisch-nederland-stijgen-per-1-januari-2022#:~:text=Oudersprocenten20enprocenten20verzorgersprocenten20krijgenprocenten20in,jaarprocenten2089procenten20dollarprocenten20perprocenten20maand>
- ¹⁰ Rijksdienst Caribisch Nederland. (28-11-2022). Bedragen minimumloon en uitkeringen in Caribisch Nederland vanaf 1 januari 2023. *Rijksdienst CN*. Geraadpleegd op 28-02-2023 via <https://www.rijksdienstcn.com/actueel/nieuws/2022/november/28/bedragen-minimumloon-en-uitkeringen-in-caribisch-nederland-vanaf-1-januari-2023>
- ¹¹ Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, 30 juni). Caribisch NL: inkomen van particuliere huishoudens. *StatLine*. Geraadpleegd op 28-02-2023 van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83364NED/table?ts=1677591811207>
- ¹² Tijdelijke subsidieregeling financiering kinderopvang Caribisch Nederland (Geldend van 01-01-2023 t/m heden). Geraadpleegd op 28-02-2023 via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0043533/2023-01-01>
- ¹³ Rijksdienst Caribisch Nederland. (2023). Onderstand. Geraadpleegd op 02-03-2023 via <https://www.rijksdienstcn.com/sociale-zaken-werk/onderstand/onderstand>
- ¹⁴ Besluit onderstand BES geldend van 01-01-2022 t/m 30-06-2022). Geraadpleegd op 28-02-2023 via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028595/2022-01-01/0>
- ¹⁵ Regeling onderstand BES (Geldend van 01-01-2021 t/m heden). Geraadpleegd op 28-02-2023 via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0044178/2021-01-01/0>
- ¹⁶ Rijksdienst Caribisch Nederland. (28-11-2022). Bedragen minimumloon en uitkeringen in Caribisch Nederland vanaf 1 januari 2023. *Rijksdienst CN*. Geraadpleegd op 28-02-2023 via <https://www.rijksdienstcn.com/actueel/nieuws/2022/november/28/bedragen-minimumloon-en-uitkeringen-in-caribisch-nederland-vanaf-1-januari-2023>
- ¹⁷ Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2022). Nadere uitwerking tijdelijk prijsplafond energie. Geraadpleegd op 9 maart 2023 via <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-en-klimaat/documenten/kamerstukken/2022/10/04/nadere-uitwerking-tijdelijk-prijsplafond-energie>
- ¹⁸ Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2022). Nadere uitwerking tijdelijk prijsplafond energie. Geraadpleegd op 9 maart 2023 via <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-en-klimaat/documenten/kamerstukken/2022/10/04/nadere-uitwerking-tijdelijk-prijsplafond-energie>
- ¹⁹ Rijksoverheid. (2022). *Bijlage 1. Vierde voortgangsrapportage ijkpunt sociaal minimum Caribisch Nederland 2022*.
- ²⁰ Kamerstuk 36 200 IV, nr. 48.

3. Koopkrachtmethodes in Europees Nederland

Het Centraal Planbureau berekent koopkracht in Europees Nederland aan de hand van (micro)gegevens van een representatieve set van circa 100.000 huishoudens. Het voordeel van deze methode is dat de uitkomsten van de berekeningen kunnen worden gebruikt om de daadwerkelijke, gemiddelde koopkrachtontwikkeling voor (subgroepen van) huishoudens in Caribisch Nederland te presenteren. Het nadeel is dat er relatief veel gegevens aan de berekening ten grondslag liggen. Een alternatief is een koopkrachtsberekening aan de hand van voorbeeldhuishoudens zoals het Nibud deze uitvoert. Voor deze berekeningen zijn minder gegevens nodig, maar de resultaten zeggen alleen iets over de koopkrachtontwikkeling van de voorbeeldhuishoudens en kunnen niet worden vertaald naar een algemene koopkrachtontwikkeling voor (subgroepen van) huishoudens.

Dit hoofdstuk beschrijft twee koopkrachtmethodes die in Europees Nederland worden gehanteerd om de koopkracht van huishoudens te berekenen. Dit betreft de koopkrachtmethode van het Centraal Planbureau (hierna: de CPB methode) en de methode van het Nibud (hierna: de Nibud methode). Beide methodes geven inzicht in de koopkrachtontwikkeling van huishoudens als gevolg van verwachte, toekomstige economische ontwikkelingen of nieuw beleid. Hierbij wordt de koopkracht van huishoudens beïnvloed door (verwachte) beleidsmaatregelen en loon- en prijsontwikkelingen. Er wordt uitgegaan van de statische koopkrachtsdefinitie, waarbij veranderingen in persoonlijke omstandigheden zoals een nieuwe baan, scheiding of ouderschap niet van invloed zijn op het besteedbaar inkomen. Dit in tegenstelling tot de dynamische koopkrachtsdefinitie, waarbij persoonlijke omstandigheden wel medebepalend zijn in de ontwikkeling van de koopkracht. Dit is weergegeven in Figuur 3.1. Koopkrachtsmodellen hanteren over het algemeen de statische koopkrachtsdefinitie, omdat dit het effect van beleidsmaatregelen op de koopkracht isoleert en daardoor beter inzichtelijk maakt.²⁰

Figuur 3.1 Het CPB en het NIBUD hanteren beide de statische koopkrachtsdefinitie.

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023) o.b.v. Koot et al. (2016).²¹

De CPB methode

Het CPB berekent koopkracht aan de hand van (micro)gegevens van ongeveer 100.000 huishoudens

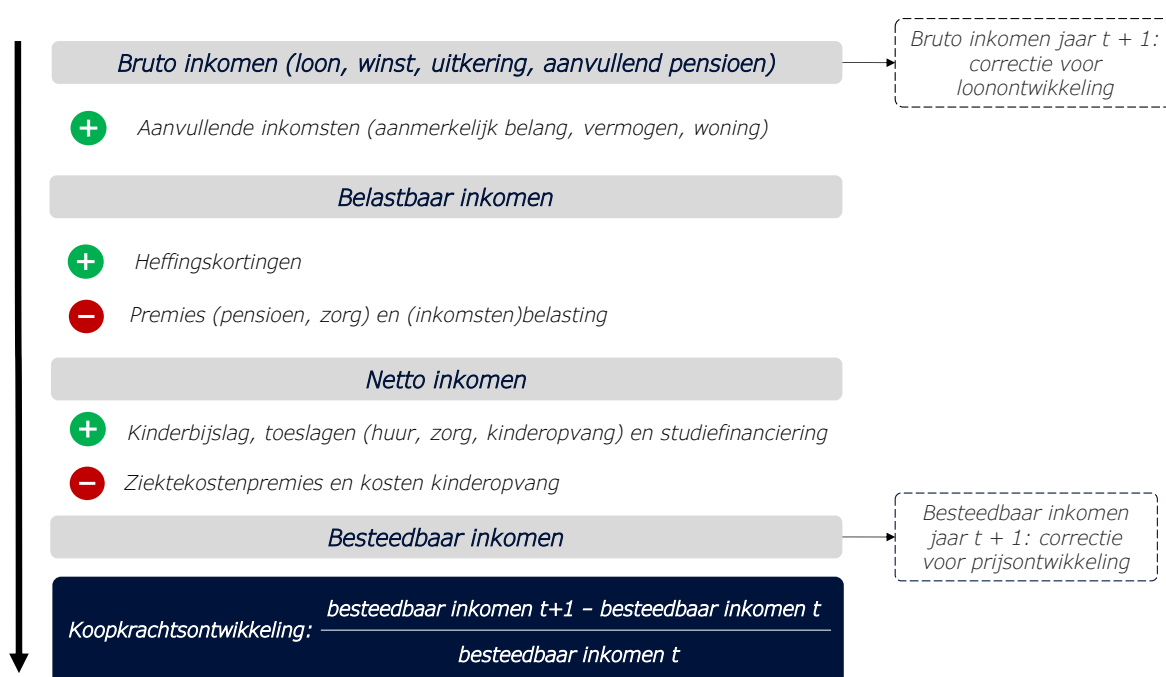
Het CPB voert de meest uitgebreide koopkrachtsberekeningen in Europees Nederland uit. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een model waar microgegevens van individuele (daadwerkelijke) huishoudens aan ten grondslag liggen. Dit betreft gegevens van ongeveer 100.000 huishoudens (ongeveer 270.000 personen) die afkomstig zijn van het Inkomenspanelonderzoek van het CBS.

Het CPB berekent de koopkracht aan de hand van de mutatie van het besteedbaar inkomen in jaar t+1 ten opzichte van jaar t. Hierbij wordt per huishouden een 'bruto-netto traject' doorlopen. Dit is weergegeven in

Figuur 3.2.* Het startpunt van dit traject is het bruto inkomen (loon, winst, uitkering, aanvullend pensioen). Het bruto inkomen in jaar t+1 is gelijk aan het bruto inkomen in jaar t, gecorrigeerd voor de verwachte loonontwikkeling. Eventuele inkomsten uit aanmerkelijk belang, vermogen (rente en dividend) en eigen woning worden aan het bruto inkomen toegevoegd. Bij de berekening van het netto inkomen wordt rekening gehouden met (inkomens)belastingen, heffingskortingen, pensioenpremies en zorgpremies. Vervolgens wordt het netto inkomen verminderd met nominale ziektekostenpremies (incl. betaling eigen risico) en de kosten voor kinderopvang, en vermeerderd met kinderbijslag, toeslagen (huur, zorg, kindgebonden, kinderopvang) en studiefinanciering. Hieruit volgt het besteedbaar inkomen. Het besteedbaar inkomen in jaar t+1 wordt gecorrigeerd voor de verwachte prijsontwikkeling.

Voor alle 100.000 huishoudens wordt het bruto-netto traject doorlopen en wordt het besteedbaar inkomen in jaar t vergeleken met het besteedbaar inkomen in jaar t+1. Dit is gelijk aan de koopkrachtsontwikkeling. Het CPB presenteert de koopkrachtsontwikkelingen onderscheiden naar inkomensniveau (% WML), inkomensbron (werkend, uitkering, gepensioneerd), huishoudtype (een / tweeverdieners, alleenstaand) en gezinssamenstelling (met / zonder kinderen). Vanwege het grote aantal achterliggende gegevens zijn de koopkrachtsontwikkelingen representatief voor de gehele populatie.

Figuur 3.2 Voor de berekening van het besteedbaar inkomen wordt een bruto-netto traject doorlopen.

Bron: Economisch Bureau Amsterdam o.b.v. Koot et al. (2016).

Voor koopkrachtsberekeningen conform de CPB methode zijn relatief veel gegevens nodig

De volgende gegevens zijn nodig voor een koopkrachtsberekening conform de CPB-methode:

- 1) **Een (micro)gegevensset** met gegevens van een groot aantal huishoudens over o.a. leeftijd, inkomen, arbeidsdeelname, vermogen, woningwaarde, huurlasten, zorgkosten, kinderbijslag, uren kinderopvang en studiefinanciering.
- 2) **Ramingen voor de prijs- en loonontwikkelingen in jaar.** Hiermee worden het bruto inkomen en het besteedbaar inkomen in jaar t+1 gecorrigeerd voor respectievelijk prijs- en loonindexatie.
- 3) **Informatie over (verwachte) beleidsmaatregelen** die van invloed zijn op de ontwikkeling van het besteedbaar inkomen van huishoudens.
- 4) **Informatie over (belasting)regelingen**, om het bruto-netto traject te doorlopen. Deze informatie is over het algemeen terug te vinden in wetgeving.

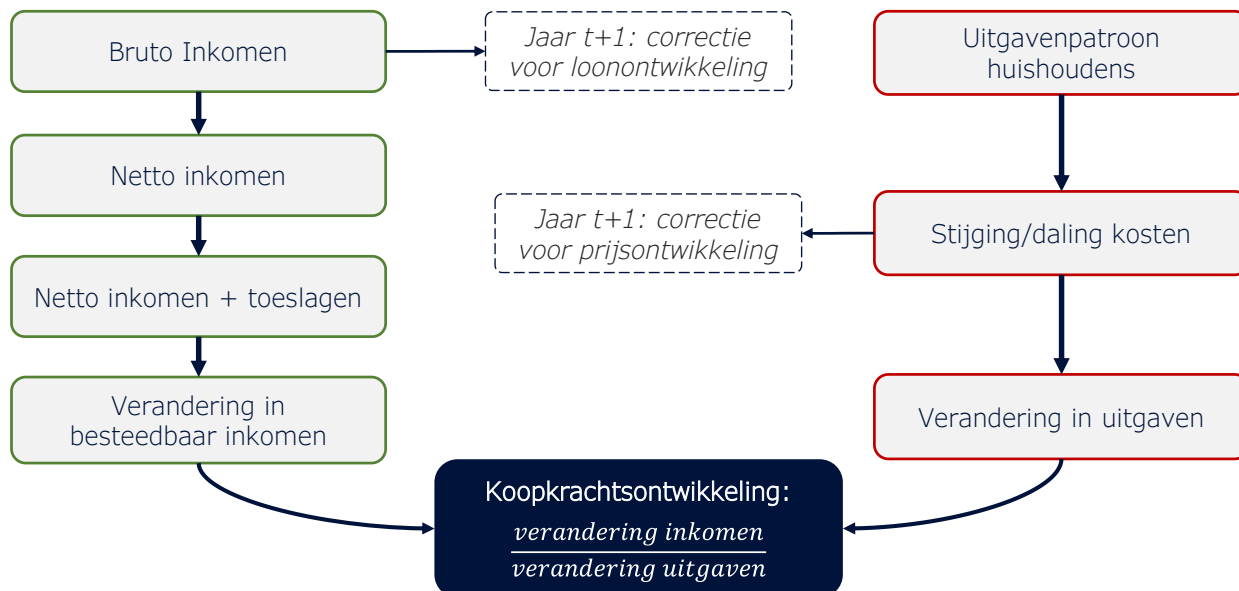
* Niet alle specifieke onderdelen van het bruto-nettotraject zijn in Figuur 3.2 opgenomen. Voor een volledig overzicht van het bruto-nettotraject, zie Koot et al. (2016).

De Nibud methode

Het Nibud voert koopkrachtsberekeningen uit aan de hand van voorbeeldhuishoudens

Naast het CPB voert ook het Nibud koopkrachtsberekeningen uit. Het Nibud berekent de koopkrachtsontwikkeling aan de hand van de verhouding tussen inkomsten en uitgaven tussen jaar t en jaar t+1. Een positieve koopkrachtsontwikkeling betekent dat de inkomsten harder stijgen dan de uitgaven. Een negatieve koopkrachtsontwikkeling betekent dat de uitgaven harder stijgen dan de inkomsten.²² Net als bij de CPB methode wordt hierbij een bruto-netto traject doorlopen. Dit is weergegeven in Figuur 3.3.

Figuur 3.3 Het Nibud berekent de koopkrachtsontwikkeling aan de hand van de verhouding tussen inkomens en uitgaven.

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023) o.b.v. Nibud. (2023).

In tegenstelling tot de CPB-methode maakt de Nibud-methode geen gebruik van daadwerkelijke gegevens van huishoudens, maar worden koopkrachtsberekeningen uitgevoerd aan de hand van fictieve voorbeeldhuishoudens. Deze voorbeeldhuishoudens zijn onderscheiden naar inkomensniveau, inkomensbron (werkend, uitkering, gepensioneerd) en huishoudsamenstelling (een/twee personen, met/zonder kinderen, alleen/tweeverdieners). Het Nibud onderscheidt 117 voorbeeldhuishoudens, die samen een weerspiegeling zijn van de meest voorkomende huishoudens in Europees Nederland. Om vast te stellen welke voorbeeldhuishoudens in werkelijkheid het meeste voorkomen (en daarmee het meest representatief zijn) is wel informatie nodig over de inkomens(verdeling) en samenstelling van huishoudens.

Voor koopkrachtsberekeningen conform de Nibud methode zijn relatief weinig gegevens nodig

De volgende gegevens zijn nodig voor een koopkrachtsberekening conform de Nibud-methode:

- 1) **Gegevens over de inkomensverdeling en huishoudsamenstelling** van de populatie om de voorbeeldhuishoudens op een representatieve wijze samen te stellen.
- 2) **Ramingen voor de prijs- en loonontwikkelingen**. Hiermee worden het bruto inkomen en het besteedbaar inkomen in jaar t+1 gecorrigeerd voor respectievelijk prijs- en loonindexatie.
- 3) **Informatie over (verwachte) beleidsmaatregelen** die van invloed zijn op de inkomsten- en uitgavenontwikkeling van huishoudens.
- 4) **Informatie over (belasting)regelingen en toeslagen**, om het bruto-netto traject te doorlopen voor de voorbeeldhuishoudens. Deze informatie is over het algemeen terug te vinden in wetgeving.

Het voordeel van de Nibud-methode is dat er vergeleken met de CPB-methode, geen (micro)gegevens van een groot aantal huishoudens nodig zijn om de koopkrachtsberekeningen uit te voeren. Het nadeel ten opzichte van de CPB-methode is dat er met de Nibud methode geen gebruik wordt gemaakt van daadwerkelijke kenmerken van huishoudens, maar van (fictieve) voorbeeldhuishoudens. Koopkrachtsberekeningen die volgen uit de Nibud-methode zullen daarmee alleen iets zeggen over die voorbeelden, en kunnen, in tegenstelling tot berekeningen volgens de CPB-methode, niet worden gebruikt om de daadwerkelijke, gemiddelde koopkrachtsontwikkeling voor (subgroepen van) huishoudens in Caribisch Nederland te presenteren.

Vertaling naar Caribisch Nederland

Niet alle gegevens die nodig zijn voor koopkrachtsberekeningen conform de CPB-methode en de Nibud-methode zijn (publiekelijk) beschikbaar in Caribisch Nederland

Figuur 3.4 laat zien wat in termen van gegevens de benodigdheden zijn van de CPB-methode en de Nibud-methode, en vertaalt dit naar de mate van beschikbaarheid in Caribisch Nederland. Te zien is dat voor beide methodes niet alle benodigde gegevens in Caribisch Nederland beschikbaar zijn om koopkrachtsberekeningen uit te voeren. Voor de CPB-methode geldt dat er geen (micro)databestand publiekelijk beschikbaar is met gegevens van een groot aantal huishoudens. Een dergelijk microdatabestand is inmiddels wel tegen betaling beschikbaar bij het CBS. Hier wordt in Hoofdstuk 5 verder op ingegaan. Verder zijn er voor Caribisch Nederland geen ramingen voor de prijs- en loonontwikkelingen beschikbaar. Algemene informatie over beleidsmaatregelen, (belasting)regelingen en toeslagen om het bruto-netto traject te doorlopen zijn wel beschikbaar.

Voor de Nibud-methode geldt dat er gegevens nodig zijn over de inkomensverdeling en huishoudsamenstelling van de populatie om de voorbeeldhuishoudens op een representatieve wijze samen te stellen. Bij het CBS (Statline) zijn gegevens beschikbaar over de huishoudsamenstelling, arbeidsdeelname en inkomens in Caribisch Nederland. Kruisingen tussen deze verschillende statistieken, alsmede informatie over bijstand en pensioen, zijn niet beschikbaar.

Figuur 3.4 Vanwege de beperkte publiekelijk beschikbare gegevens in Caribisch Nederland is een vereenvoudigde Nibud-methode het meest geschikt voor een verkennende koopkrachtsberekening voor Caribisch Nederland.

Benodigdheden	CPB-methode	Nibud-methode	Publiekelijk beschikbaar CN
Microgegevens individuele huishoudens	✗		✗
Gegevens over inkomen en samenstelling huishoudens		✗	✗ ✓
Ramingen prijs- en loonontwikkelingen jaar	✗	✗	✗
Informatie over (verwachte) beleidsmaatregelen	✗	✗	✓
Informatie over (belasting)regelingen en toeslagen	✗	✗	✓

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023) o.b.v. Koot et al. (2016) en Nibud. (2023).

Ten behoeve van dit onderzoek is een vereenvoudigde koopkrachtsberekening conform de Nibud-methode het meest geschikt

In hoofdstuk 4 volgt een (verkennde) koopkrachtsberekening voor Caribisch Nederland. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de Nibud-methode, omdat de beperkte beschikbaarheid van data bij deze methode een minder groot obstakel is. Gegevens over inkomens en huishoudsamenstelling zijn in minder grote mate beschikbaar dan in Europees Nederland. Om voorbeeldhuishoudens samen te stellen moeten hierdoor meer aannames gemaakt worden. Hier wordt in hoofdstuk 4 verder op ingegaan. Verder wordt in hoofdstuk 4 gekeken naar de inkomenseffecten in Caribisch Nederland, en niet naar de koopkrachtontwikkelingen. Voor de inkomenseffecten zijn geen ramingen voor de prijs- en loonontwikkelingen nodig. Dit wordt in hoofdstuk 4 uitgelegd.

Geraadpleegde bronnen

²⁰ Koot, P., Vlekke, M., Berkhout, E., Euwals, R. (2016). CPB Achtergronddocument – MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht. *Centraal Planbureau*.

²¹ Koot, P., Vlekke, M., Berkhout, E., Euwals, R. (2016). CPB Achtergronddocument – MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht. *Centraal Planbureau*.

²² NIBUD. (2023). Koopkracht. Geraadpleegd op 01-03-2023 via <https://www.nibud.nl/onderwerpen/rondkomen/koopkracht/>

4. Analyse van de koopkracht in Caribisch Nederland

Dit hoofdstuk analyseert de koopkracht van de in hoofdstuk 2 beschreven koopkrachtmaatregelen voor een aantal voorbeeldhuishoudens. De methode die wordt gehanteerd lijkt daarmee op de Nibud-methode, met als belangrijkste verschil dat niet naar de jaar-op-jaar koopkrachtontwikkelingen wordt gekeken, maar dat de inkomenseffecten van maatregelen worden gepresenteerd.

Voorbeeldhuishoudens Caribisch Nederland

Voor het opstellen van een koopkrachtmodel zoals het CPB dat doet voor Europees Nederland, zijn gegevens nodig van een groot aantal huishoudens in Caribisch Nederland. Omdat deze gegevens niet (publiekelijk) beschikbaar zijn kan als alternatief worden gerekend met voorbeeldhuishoudens, zoals het Nibud dat voor Europees Nederland doet. Om deze vast te stellen is gebruik gemaakt van geaggregeerde CBS-gegevens over het inkomen, de arbeidsdeelname en de (gezin)samenstelling van huishoudens in Caribisch Nederland. Dit is gedaan door de Nibud-huishoudentypen voor Europees Nederland als uitgangspunt te kiezen, en die op basis van verschillen tussen Caribisch- en Europees Nederland aan te passen.

Ten opzichte van de 117 voorbeeldhuishoudens die het NIBUD heeft gedefinieerd voor haar meest recente koopkrachtberekeningen voor Europees Nederland, is gekozen voor een kleiner aantal huishoudens (24). Analoom aan het Nibud zijn de voorbeeldhuishoudens onderscheiden door het type inkomen (inkomen uit werk, onderstand of pensioen)* en de huishoudsamenstelling (aantal volwassenen en aantal kinderen). Bij inkomen uit werk is tevens verder onderscheid gemaakt naar verschillende inkomensniveaus en, in het geval van een paar, of het om een eenverdienend of tweeverdienend huishouden gaat. Uit analyses op basis van CBS-gegevens en uit gesprekken met het CBS kwam naar voren dat ten opzichte van Europees Nederland het inkomen in Caribisch Nederland lager is, er meer eenoudergezinnen zijn, er meer eenverdieners en minder deeltijdwerkers zijn, en aanvullend pensioen minder vaak voorkomt. Hiermee is rekening gehouden bij het samenstellen van de voorbeeldhuishoudens. Tot slot zijn inkomens dusdanig gekozen dat verschillen in uitkomsten tussen de voorbeeldhuishoudens eenvoudig te interpreteren zijn. Tabel 4.1 geeft een overzicht van de 24 voorbeeldhuishoudens waarop de koopkrachtberekeningen zijn toegepast.

Tabel 4.1 Er zijn 16 huishoudens met inkomen uit werk, 5 met onderstand en 3 met AOV gedefinieerd.

Voorbeeldhuishoudens (bruto-inkomen)	
Alleenstaand \$10.000	Paar met 2 kinderen eenverdiener \$40.000
Alleenstaand \$20.000	Paar met 3 kinderen eenverdiener \$40.000
Alleenstaand \$40.000	Paar met 2 kinderen tweeverdiener \$20.000 & \$20.000
Eenouder met 1 kind \$10.000	Paar met 3 kinderen tweeverdiener \$20.000 & \$20.000
Eenouder met 1 kind \$20.000	Alleenstaand met onderstand
Eenouder met 2 kinderen \$20.000	Eenouder met 1 kind met onderstand
Eenouder met 2 kinderen \$40.000	Eenouder met 2 kinderen met onderstand
Paar zonder kinderen eenverdiener \$20.000	Paar met 2 kinderen met onderstand
Paar zonder kinderen eenverdiener \$40.000	Paar met 3 kinderen met onderstand
Paar zonder kinderen tweeverdiener \$20.000 & \$20.000	Alleenstaand AOV
Paar met 1 kind eenverdiener \$20.000	Paar AOV
Paar met 2 kinderen eenverdiener \$20.000	Paar AOV + \$10.000 aanvullend pensioen

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023)

* Zelfstandigen en huishoudens met een uitkering (bijvoorbeeld voor arbeidsongeschiktheid) zijn buiten beschouwing gelaten.

Analyse van de koopkracht in Caribisch Nederland

Het huishoudtype alleenstaande komt het meest voor in Caribisch Nederland

Vanwege ontbrekende gegevens is het niet mogelijk om aan te geven hoeveel daadwerkelijke huishoudens ieder voorbeeldhuishouden in Tabel 4.1 vertegenwoordigd. Wel is het mogelijk om op basis van CBS gegevens meer inzicht te geven in het aantal huishoudens per huishoudtype en de inkomensverdeling van werknemers. Volgens het CBS waren er op 31 december 2020 in totaal 10.600 huishoudens in Caribisch Nederland. Dit betreft 4.000 alleenstaanden, 1.850 paren zonder kinderen, 2.150 paren met kinderen, 1.350 eenoudergezinnen en 1.250 anders samengestelde huishoudens.²³ 9.200 van deze huishoudens had een inkomen uit werk (werknemer of zelfstandige) en 1.400 huishoudens had een uitkering, pensioen of studiefinanciering.²⁴ Van alle werknemers in Caribisch Nederland had 16 procent in 2021 een inkomen dat lager is dan 10.000 dollar per jaar, 31 procent een inkomen tussen de 10.000 en 20.000 dollar per jaar, 32 procent een inkomen tussen de 20.000 en 40.000 dollar per jaar en 20 procent een inkomen boven de 40.000 dollar per jaar.²⁵

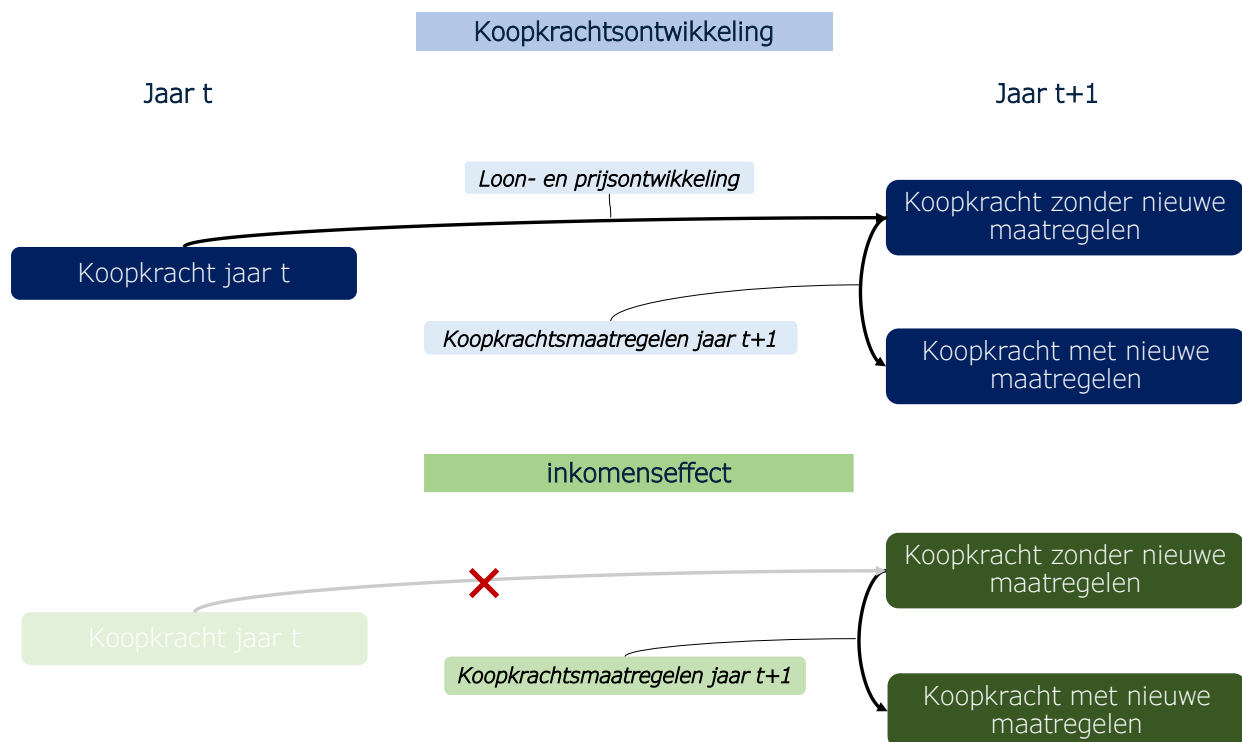
Kruisingen van de bovenstaande gegevens zijn niet beschikbaar. Zo is bijvoorbeeld op basis van de gegevens van het CBS niet te achterhalen wat de inkomensverdeling is binnen verschillende huishoudensgroepen (alleenstaanden, paren, eenoudergezinnen etc.). Uit de bovenstaande gegevens blijkt wel dat het huishoudtype dat het meeste voorkomt in Caribisch Nederland alleenstaanden betreft, gevolgd door paren met kinderen. Ook blijkt dat het merendeel (63 procent) van de personen dat werknemer is, tussen de 10.000 en 40.000 dollar per jaar verdient. Ook zijn er beduidend meer huishoudens met een inkomen uit werk dan met een inkomen uit onderstand of AOV.

Berekeningsmethode en aannames

Bij de berekening van inkomenseffecten wordt gekeken naar het zuivere effect van maatregelen

Voor Caribisch Nederland zijn er geen prognoses beschikbaar over de inkomensontwikkeling en de inflatie. Geprognosticeerde ontwikkelingen van de koopkracht in 2023 ten opzichte van 2022 kunnen daarom niet worden berekend. Wel is het mogelijk om naar de zuivere effecten van de maatregelen te kijken, door de koopkracht van huishoudens in 2023 mét maatregelen te vergelijken met de koopkracht van de huishoudens in 2023 wanneer de maatregelen niet zouden zijn doorgevoerd. Autonome ontwikkelingen van prijzen en inkomens doen er hierbij niet toe. Dit is weergegeven in Figuur 4.1.

Figuur 4.1 Bij het berekenen van inkomenseffecten wordt gekeken naar het zuivere effect van (verwachte) maatregelen.

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023)

Analyse van de koopkracht in Caribisch Nederland

Het bruto-inkomen van huishoudens in de situatie met maatregelen is gelijk aan het bruto-inkomen in de situatie zonder maatregelen

In eerste instantie worden de maatregelen, die (deels) in samenhang met elkaar zijn getroffen, gezamenlijk doorgerekend. Vervolgens is ook gekeken naar effecten van de afzonderlijke maatregelen. Bij de berekening wordt net als bij de CPB- en Nibud-methode allereerst een berekening gemaakt van het netto-inkomen van de huishoudens. Hierbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het bruto-inkomen van de voorbeeldhuishoudens blijft onveranderd. Er worden (bij het ontbreken van prognoses over loonontwikkelingen) geen autonome loonstijgingen verondersteld, noch veranderende inkomens door baanwisselingen, promoties etc. Dit laatste is omdat de inkomenseffecten *statisch* worden berekend.
- Er zijn twee huishoudens gedefinieerd met een inkomen van \$10.000, dus onder het (oude en nieuwe) minimumjaarloon. Aangenomen wordt dat deze huishoudens aanspraak kunnen maken op een aanvulling uit de onderstand tot aan onderstandsniveau.
- Omdat als uitgangspunt het bruto-inkomen niet verandert (zie eerste bullet), wordt de maatregel die voorziet in het verhogen van het minimumloon alleen toegepast op het maximeren van (een combinatie van) uitkeringen: deze kunnen (eventueel samen met het inkomen uit werk) nooit hoger uitvallen dan het minimumloon. Dit is consistent met hoe het Nibud veranderingen in het minimumloon toepast op berekeningen voor Europees Nederland.
- Bij het toepassen van de onderstand is aangenomen dat elk huishouden voldoet aan de vermogens-toets. Er zijn per voorbeeldhuishouden geen gegevens verondersteld over het vermogen. Hier zijn bij CBS Statline ook geen statistieken over beschikbaar.

Bovenop het netto-inkomen maken huishoudens met kinderen aanspraak op kinderbijslag. Het netto-inkomen plus kinderbijslag wordt in dit rapport beschouwd als het besteedbaar inkomen van de huishoudens.

Een vergelijking van dit besteedbaar inkomen met het besteedbaar inkomen wanneer de maatregelen niet zouden zijn doorgevoerd resulteert in het inkomenseffect *aan de inkomenskant*. Een aantal maatregelen aan de inkomenskant bestaat deels uit een beleidsmatige verhoging en deels uit inflatiecorrectie. In deze analyse wordt alleen het beleidsmatige deel van de verhoging beschouwd als een beleidsmaatregel. De inflatiecorrectie wordt niet meegenomen in de koopkrachtsberekeningen.

Veronderstelt is dat het uitgavenpatroon van huishoudens hetzelfde is voor verschillende huishoudtypes en inkomensgroepen

Naast maatregelen die effect hebben op het verhogen van het besteedbaar inkomen van de huishoudens, zijn er ook maatregelen getroffen die beogen de uitgaven van huishoudens te drukken. Voor de uitgaven van de huishoudens is uitgegaan van het volgende:

- Voor het berekenen van het inkomenseffect van de energiesubsidie en de verhuurderssubsidie zijn gegevens nodig over de uitgaven aan energie en huur van huishoudens. Deze uitgaven zijn gebaseerd op de maandelijkse kosten van levensonderhoud in Caribisch Nederland, afkomstig uit de voortgangsrapportage ijkpunt sociaal minimum Caribisch Nederland 2022.^{*26} Deze uitgaven zijn naar rato van het besteedbaar inkomen (zonder maatregelen) vastgesteld voor elk van de voorbeeldhuishoudens. Dit betekent dat huishoudens in verhouding tot hun inkomen evenveel betalen aan energie en huur, maar dat huishoudens met een hoger inkomen in absolute termen hier meer aan uitgeven.[†]
- Uitgaven aan kinderopvang zijn als uitzondering niet conform de bovengenoemde wijze vastgesteld. Aangenomen is dat alleen huishoudens met kinderen, waarvan alle ouders inkomen uit werk hebben, gebruik maken van kinderopvang[‡], en dat hun uitgaven louter bestaan uit de ouderbijdrage.
- Uitgaven bewegen niet mee met verandering van het besteedbaar inkomen, of veranderingen in andere uitgaven: de inkomenseffecten worden statisch berekend.
- Op Bonaire is verhuurderssubsidie toegepast op de huishoudens die daar conform de huur-inkomens-tabel recht op hebben. Dit is vastgesteld op basis van inkomen en uitgaven aan huurlasten (zie eerste bullet). De effecten van de verhuurderssubsidie zijn apart weergegeven in de resultaten van de inkomenseffecten. Op Sint Eustatius en Saba komen huishoudens die particulier huren momenteel niet in aanmerking voor subsidie.

^{*} Het uitgavenpatroon in de voortgangsrapportage ijkpunt sociaal minimum 2022 is afkomstig uit Regioplan (2018), geïndexeerd naar 2022.

[†] Een andere mogelijkheid was om de uitgaven te baseren op het budgetonderzoek van het CBS uit 2013. Gekozen is om het uitgavenpatroon uit de voortgangsrapportage ijkpunt sociaal minimum Caribisch Nederland 2022 aan te houden, omdat dit recenter is vastgesteld.

[‡] Dit is geen voorwaarde in Caribisch Nederland. In Europees Nederland is dit wel een voorwaarde voor het recht op kinderopvangtoeslag.

Resultaten - gecombineerde inkomenseffecten

De inkomenseffecten van maatregelen lopen sterk uiteen tussen de voorbeeldhuishoudens

Het toepassen van bovenstaande berekeningsmethodiek op alle voorbeeldhuishoudens, waarbij alle maatregelen zijn meegenomen, leidt tot effecten op de koopkracht voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba zoals getoond in figuur 4.2. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen effecten die van invloed zijn op het inkomen en op de uitgaven. De verhuurderssubsidie op Bonaire is apart weergegeven om het verschil tussen huishoudens met een huur- en koopwoning weer te geven.* Te zien is dat de inkomenseffecten voor alle voorbeeldhuishoudens voornamelijk worden gedreven door de maatregelen die zijn genomen om het besteedbaar inkomen van huishoudens te verbeteren. Effecten op het besteedbaar inkomen variëren tussen de circa 5 en 24 procent, terwijl effecten op de uitgaven voor verschillende huishoudens tussen de -0,5 en de -4 procent bedragen.† Het totale inkomenseffect‡ varieert tussen de 5,5 en 25 procent. Dit betekent dat de koopkracht van de voorbeeldhuishoudens tussen de 5,5 en 25 procent hoger is in vergelijking met een situatie waarin de koopkrachtsmaatregelen niet waren doorgevoerd, maar alleen voor de inflatie in 2022 zou zijn gecorrigeerd. Benadrukt wordt dat verwachtingen over de prijs- en loonontwikkelingen in 2023 niet zijn meegenomen in deze berekening.§

De relatieve inkomenseffecten zijn het grootst voor lage inkomens en uitkeringsgerechtigden

De relatieve inkomenseffecten zijn het grootst voor huishoudens die AOV of onderstand ontvangen, en huishoudens met een klein inkomen van \$10.000, dat vanuit de onderstand wordt aangevuld tot aan het onderstandsniveau. Voor huishoudens met inkomen uit werk zijn de relatieve effecten groter voor huishoudens met een inkomen van \$20.000 dan voor huishoudens met een inkomen van \$40.000, en gaan huishoudens met kinderen er meer op vooruit door de verhoging van de kinderbijslag en de verlaging van de ouderbijdrage voor kinderopvang. Tot slot zijn de effecten voor tweeverdieners groter dan voor eenverdieners.

Voor de meeste voorbeeldhuishoudens pakken de effecten op verschillende eilanden niet anders uit. Uitzondering hierop zijn de twee voorbeeldhuishoudens met een klein inkomen van \$10.000. Deze lage (deeltijd-) inkomens worden verhoogd tot onderstandsniveau. Doordat het onderstandsniveau op Sint Eustatius en Saba in absolute zin op een hoger niveau ligt, en al in 2022 boven de \$10.000 lag, profiteren huishoudens met een inkomen van \$10.000 meer van een verhoging van het onderstandsniveau dan op Bonaire. Ook voor een paar met AOV (al dan niet met aanvullend pensioen) zijn er verschillen tussen de eilanden in de relatieve effecten op de koopkracht. De verklaring hiervoor is dat de maatregelen voorzien in een sterkere toename van de AOV op Bonaire dan op Saba en Sint Eustatius. Aan de uitgavenkant zijn de effecten het grootst voor huishoudens met kinderen door de verlaging van de ouderbijdrage voor de kinderopvang. Verder valt op dat de effecten op Sint Eustatius groter zijn dan op Saba en Bonaire. Dit komt door de subsidie op energie die relatief hoger uitvalt op Sint Eustatius omdat de variabele tarieven daar hoger zijn dan op Saba en op Bonaire.

* Het inkomenseffect dat volgt uit de verhuurderssubsidie geldt voor huishoudens met een huurwoning, een inkomen dat binnen de huurinkomenstabel valt en een maandelijkse huur die lager is dan (of gelijk is aan) de liberalisatiegrens.

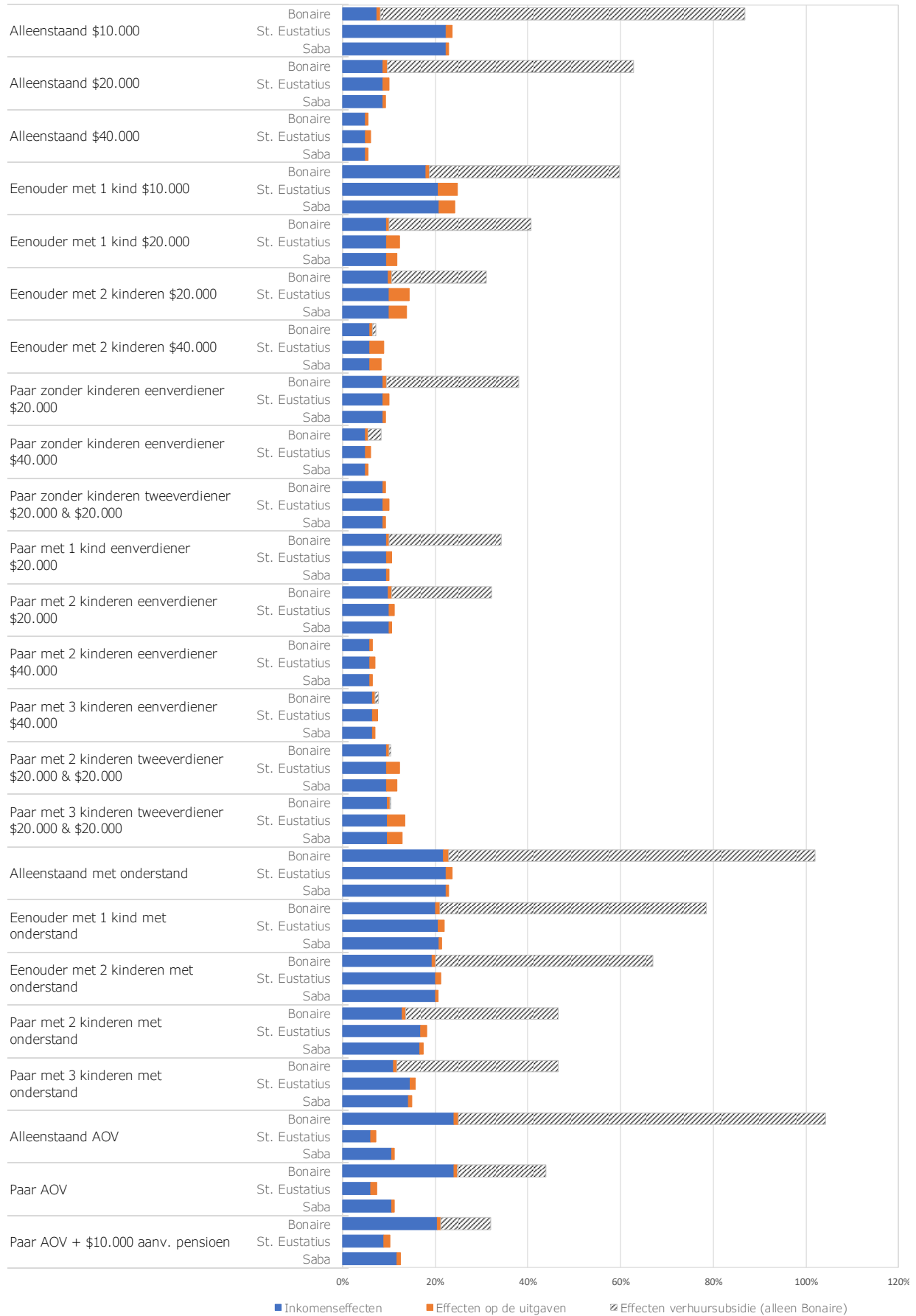
† Een negatief effect op de uitgaven betekent een positief effect op de koopkracht.

‡ Effecten op het besteedbaar inkomen plus effecten op de uitgaven.

§ In het eerste kwartaal van 2023 bedroeg de inflatie 7,0 procent (CBS, voorlopige cijfers).

Analyse van de koopkracht in Caribisch Nederland

Figuur 4.2 De gecombineerde inkomenseffecten worden voornamelijk gedreven door maatregelen die het besteedbaar inkomen verbeteren.

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023).

Resultaten - afzonderlijke inkomenseffecten

Afzonderlijke inkomenseffecten zijn niet eenvoudig vast te stellen omdat sommige maatregelen verband houden met elkaar

Naast de gezamenlijke inkomenseffecten worden ook de effecten van de afzonderlijke maatregelen in beeld gebracht. Omdat aan de inkomenskant de maatregelen voor een deel in samenhang met elkaar zijn getroffen, zijn individuele effecten niet rechtlijnig te destilleren. Het verhogen van de onderstand kan bijvoorbeeld niet los worden gezien van het verhogen van het minimumloon, omdat het minimumloon voor sommige huishoudens de bovengrens van de onderstand bepaald.* Om toch iets te kunnen zeggen over de effecten van de afzonderlijke maatregelen is onderzocht hoe de koopkracht voor de voorbeeldhuishoudens toeneemt bij het achtereenvolgens toepassen van de verhoging van de AOV, de onderstand, het minimumloon, de belastingvrije voet en de kinderbijslag. Deze volgorde valt samen met de volgorde van de berekening in het traject van bruto- naar besteedbaar inkomen. Figuur 4.3 toont de inkomenseffecten van de afzonderlijke maatregelen.

De grootste inkomenseffecten zijn toe te schrijven aan verhogingen van de AOV, de onderstand en de belastingvrije som

Te zien is dat het verhogen van de AOV en de onderstand de maatregelen zijn die de grootste effecten sorteren, maar dat bij huishoudens die AOV en onderstand ontvangen ook een deel van het effect wordt bepaald door het verhogen van de belastingvrije som. Zonder deze maatregel zou het verhogen van de AOV en onderstand (met name op Saba en Sint Eustatius) ertoe leiden dat zij boven de (oude) belastingvrije som uit zouden komen. Voor huishoudens met inkomen uit werk is het verhogen van de belastingvrije som de belangrijkste drijfveer van het inkomenseffect. Voor een paar met twee of drie kinderen in de onderstand is het verhogen van het minimumloon cruciaal, omdat zij anders niet zouden profiteren van het verhogen van de onderstand door de maximering van hun uitkering tot op het niveau het (oude) minimumloon.

Effecten van maatregelen aan de uitgavenkant zijn veel minder groot in vergelijking met de genomen maatregelen aan de inkomenskant

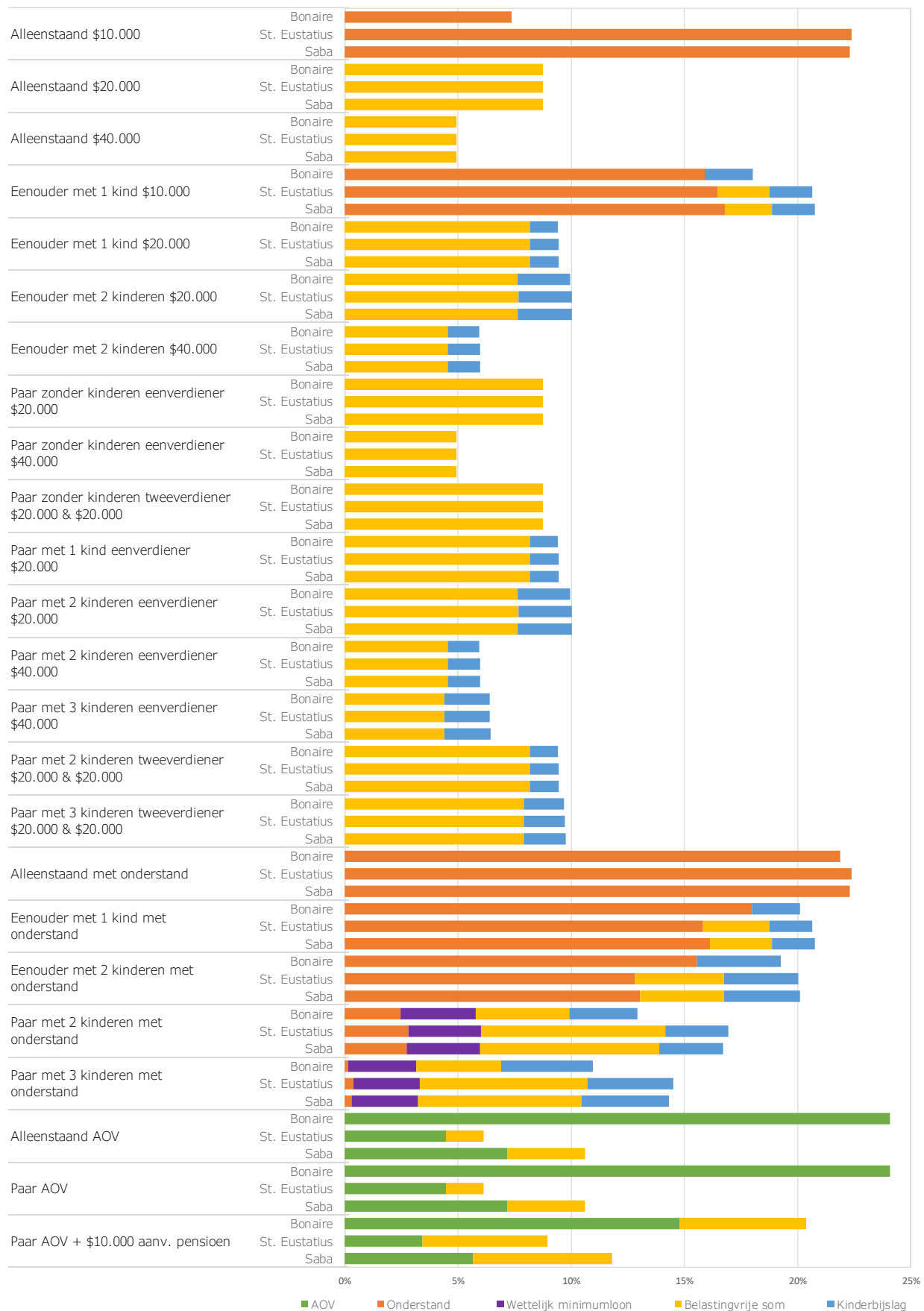
Maatregelen aan de uitgavenkant zijn de verlaging van de ouderbijdrage van kinderopvang en de energiesubsidie. Figuur 4.4 toont de afzonderlijke effecten van deze maatregelen op de uitgaven. De effecten van de maatregelen aan de uitgavenkant zijn beduidend minder groot dan de effecten van maatregelen aan de inkomenskant. Daarnaast is te zien dat, door de aanname dat elk type huishouden een (ongeveer[†]) even groot deel van het inkomen besteed aan energie, de effecten van de energiesubsidie voor elk voorbeeldhuishouden ongeveer gelijk zijn. Wel is hier wederom te zien dat de effecten op Sint Eustatius groter zijn. De effecten van het verlagen van de ouderbijdrage voor kinderopvang sorteren relatief het grootste effect bij de (eenouder)gezinnen met een laag inkomen.

* In sommige gevallen, bijvoorbeeld bij een paar met twee kinderen in de onderstand, tellen alle toeslagen in de onderstand op tot een bedrag dat hoger ligt dan het wettelijk minimumloon. In dat geval is de onderstand gemaximeerd op het minimumloon.

† Er is wel onderscheid gemaakt naar alleenstaanden en paren, en naar huishoudens met en zonder kinderen, maar de verschillen tussen de huishoudens zijn klein.

Analyse van de koopkracht in Caribisch Nederland

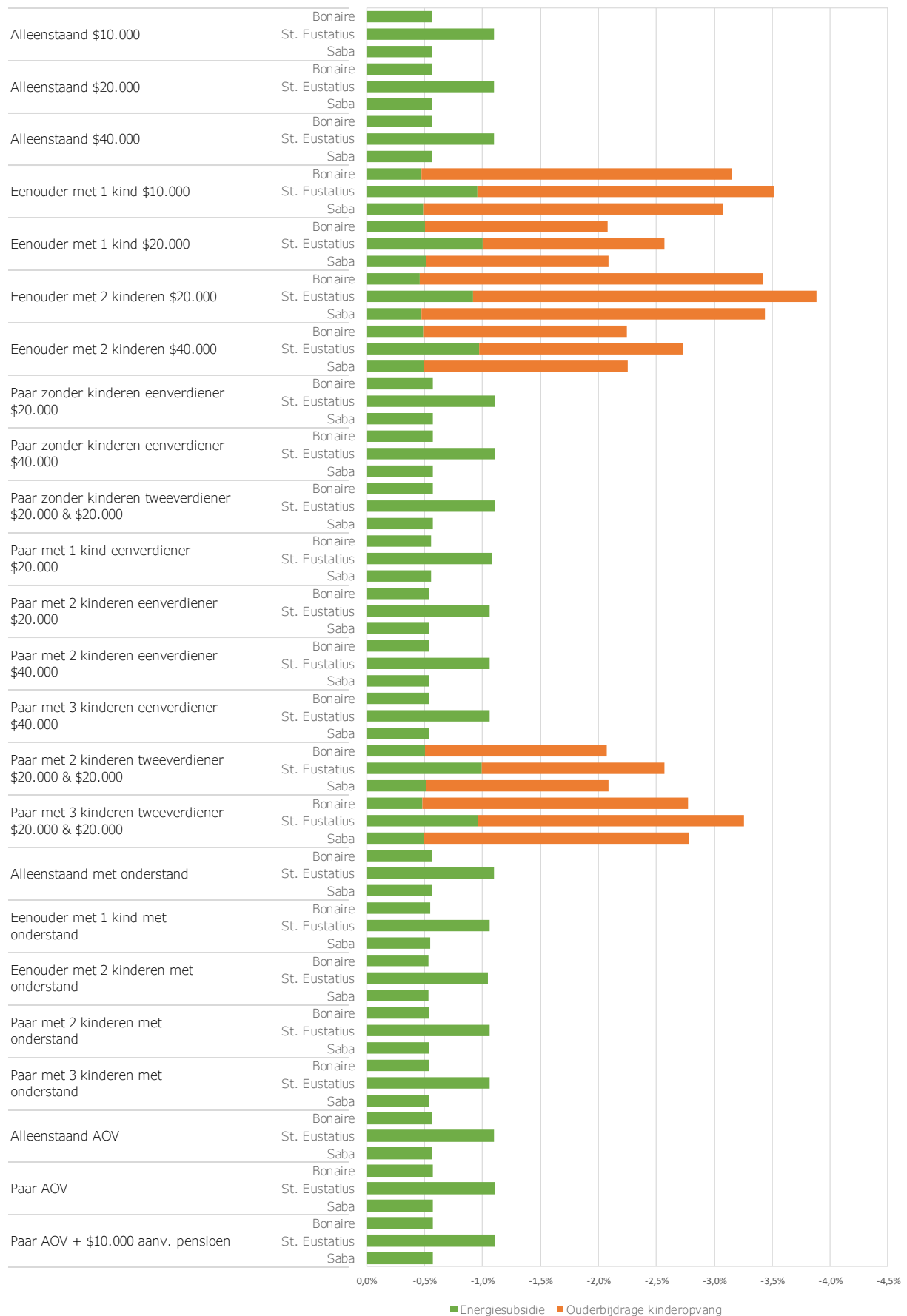
Figuur 4.3 De grootste relatieve effecten komen door het verhogen van de AOV en de onderstand

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023)

Analyse van de koopkracht in Caribisch Nederland

Figuur 4.4 Verschillen in effecten op de uitgaven worden vooral veroorzaakt door huishoudens die gebruik maken van de kinderopvang.

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2023)

5. Benodigdheden voor een toekomstig koopkrachtmodel

Voor koopkrachtsberekeningen zoals het CPB deze in Europees Nederland uitvoert, zijn ramingen voor de prijs- en loonontwikkelingen nodig om naast inkomenseffecten, ook koopkrachtsontwikkelingen in beeld te brengen. Daarnaast vergt een dergelijke analyse aanvullende gegevens over inkomsten, uitgaven en kenmerken van een representatieve set huishoudens. Bij het CBS is tegen betaling een microdatabestand beschikbaar met gegevens van een groot aantal huishoudens over leeftijd, inkomen en huishoudsamenstelling. Onderzocht zou kunnen worden of andere essentiële gegevens, zoals het uitgavenpatroon van huishoudens, aan dit bestand kunnen worden toegevoegd.

Voor koopkrachtsberekeningen conform de CPB-methode zijn aanvullende (micro)gegevens nodig

In het vorige hoofdstuk zijn de inkomenseffecten in Caribisch Nederland in beeld gebracht aan de hand van voorbeeldhuishoudens. Om in de toekomst koopkrachtsberekeningen uit te voeren zoals het CPB dat doet in Europees Nederland, zijn ramingen voor de loon- en prijsontwikkelingen nodig. Deze ramingen zijn momenteel niet beschikbaar voor Caribisch Nederland. Daarnaast vergt een dergelijke berekening aanvullende gegevens van een representatieve set huishoudens over onder andere leeftijd, inkomen, arbeidsdeelname, vermogen, woningwaarde, huurlasten, zorgkosten, kinderbijslag, uren kinderopvang en studiefinanciering. Wanneer deze gegevens beschikbaar zijn kunnen bepaalde aannames vermeden worden en geeft dit de mogelijkheid om gemiddelden, medianen en percentielen te schatten voor verschillende typen huishoudens.

Ramingen voor de prijs- en loonontwikkelingen zijn nodig om koopkrachtsontwikkelingen in beeld te brengen

De koopkrachtsanalyse in hoofdstuk 4 brengt de effecten van koopkrachtsmaatregelen in beeld. Om koopkrachtsontwikkelingen in beeld te brengen, zoals het CPB dat in Europees Nederland doet, zijn ook ramingen nodig voor de prijs- en loonontwikkelingen in Caribisch Nederland. Voor Europees Nederland volgen deze ramingen uit macro-economische modellen van het CPB, maar een dergelijk model is er niet voor Caribisch Nederland. Ook bij het IMF ontbreken deze prognoses.* Dergelijke, (wetenschappelijk) onderbouwde ramingen over de loon- en prijsontwikkelingen zijn nodig om uitspraken te kunnen doen over de koopkrachtontwikkelingen in Caribisch Nederland. Omdat de loon- en prijsontwikkelingen uiteen kunnen lopen tussen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba, zou hierbij tevens onderscheid gemaakt moeten worden tussen de drie eilanden.

Bij het CBS zijn (micro)gegevens beschikbaar over leeftijd, inkomen en huishoudsamenstelling van een groot aantal huishoudens in Caribisch Nederland

Bij het CBS is tegen betaling een microdatabestand beschikbaar met gegevens van een groot aantal huishoudens over leeftijd, inkomen en huishoudsamenstelling. Deze gegevens kunnen beschikbaar worden gesteld binnen de afgeschermdde Remote-Access-omgeving (RA-omgeving) van het CBS. Het koopkrachtmodel zou dan binnen de RA-omgeving van het CBS kunnen worden opgesteld waarbij gebruik wordt gemaakt van deze gegevens. Hiermee zouden de koopkrachtsberekeningen voor Caribisch Nederland meer in lijn zijn met de CPB-methode. Resultaten van de berekeningen kunnen vervolgens geëxporteerd worden uit de RA-omgeving.

Het microdatabestand van het CBS bevat niet elk soort gegevens dat het CPB gebruikt voor de koopkrachtberekeningen voor Europees Nederland. Het bestand bevat bijvoorbeeld geen gegevens over arbeidsdeelname, vermogen, woningwaarde, huurlasten, zorgkosten, kinderbijslag, uren kinderopvang en studiefinanciering. Berekeningen op basis van dit microdatabestand zouden daarom alsnog een aantal aannames bevatten, bijvoorbeeld over het toepassen van kinderopvangtoeslag, de vermogenstoets bij uitkeringen, de huurlasten en zorgkosten van huishoudens. Voor het toepassen van de CPB-methode zou bovendien getoetst moeten worden of met het CBS-microdatabestand een representatief beeld kan worden gecreëerd van Caribisch Nederland.

Het microdatabestand zou als alternatief ook kunnen worden benut om de Nibud-methode, zoals die in dit rapport is gehanteerd, aan te scherpen. Omdat het bestand meer informatie bevat dan wat er op CBS Statline beschikbaar is, zouden de voorbeeldhuishoudens met deze gegevens kunnen worden verfijnd en eventueel uitgebreid. Het bestand opent de mogelijkheid om kruisingen te maken tussen statistieken (bijvoorbeeld tussen inkomen, arbeidsdeelname en huishoudsamenstelling) die via CBS Statline niet beschikbaar zijn. Hierbij geldt

* Het IMF prognosticeert wel de inflatie voor Curaçao, Aruba en St. Maarten, maar niet voor de BES-eilanden.

Benodigheden voor een toekomstig koopkrachtmodel

wel dat kruisingen niet mogen leiden tot te kleine groep samenstellingen vanwege onthullingsgevaar voordat deze uit de RA-omgeving geëxporteerd mogen worden. Een andere mogelijkheid is om het CBS te verzoeken zelf deze maatwerktabellen te laten maken.

Onderzocht zou kunnen worden of additionele (micro)gegevens van huishoudens beschikbaar kunnen komen voor Caribisch Nederland

Gegevens over uitgaven van huishoudens op microniveau zijn niet beschikbaar in bovengenoemd microdata-bestand. Onderzocht zou kunnen worden of hiervoor ook microdata beschikbaar kan worden gesteld en binnen de RA-omgeving kan worden gebruikt, bijvoorbeeld voor het creëren van een representatief uitgavenpatroon voor huishoudens. Voor zover bekend is er op dit moment geen mogelijkheid om gegevens over uitgaven in Caribisch Nederland op een of andere manier te koppelen aan huishoudens, waardoor het niet mogelijk is om inkomenseffecten van maatregelen aan de uitgavenkant conform de CPB-methode te berekenen. Wel zou aanvullende microdata, mits beschikbaar, kunnen worden benut om de in deze rapportage gebruikte schattingen van uitgavenpatronen per type huishouden te verfijnen.

Geraadpleegde bronnen

²³ Centraal Bureau voor de statistiek (2022, juni). Caribisch NL; inkomen van particuliere huishoudens. *Statline*. Geraadpleegd op 1-5-2023 via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83364NED/table?ts=1677591811207>

²⁴ Centraal Bureau voor de statistiek (2022, juni). Caribisch NL; inkomen van personen met inkomen in particuliere huishoudens. Geraadpleegd op 1-5-2023 via <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83381NED/table?ts=1682935504134>

²⁵ Centraal Bureau voor de statistiek (2022, december). Caribisch Nederland; banen en lonen, geslacht, leeftijd. *Statline*. Geraadpleegd op 1-5-2023 via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82518NED/table?ts=1677591850606>

²⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200-IV, nr. 7, blg-1055016.